

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Raport z przeprowadzonych szkoleń otwierających. Katalog problemów związanych z funkcjonowaniem sieci Natura 2000 w poszczególnych województwach Polski

Raport został opracowany w oparciu o informacje uzyskane podczas szkoleń otwierających, prowadzonych w ramach projektu pn. „Misja Natura”, realizowanego przez Fundację Wspierania Inicjatyw Ekologicznych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach instrumentu finansowego Life + oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Marzec 2013

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem
Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
w Krakowie.

1. Wstęp

Sieć Natura 2000 w Polsce do dziś kojarzy się głównie z hamowaniem rozwoju obszarów, które obejmuje. Jeszcze przed wytyczeniem obszarów Natura 2000 obawiano się, że ochrona siedlisk i gatunków może ograniczyć rozwój lokalny oraz przyczynić się do pogorszenia sytuacji ekonomicznej niektórych grup społeczno-zawodowych (Bołtromiuk 2012). Takie stanowisko podtrzymywane jest nadal, sieć Natura 2000 traktowana jest jak kolejna sztywna forma ochrony obszarowej. Forma ochrony, w której nadrzędnym celem jest dobro przyrody, a nie człowieka. Powszechnie jest utożsamianie tej formy ochrony z całkowitym zakazem działalności gospodarczej (Pietrzyk A i in. 2009).

Od wielu lat podejmowane są próby zmiany ogólnego negatywnego nastawienia społecznego poprzez szereg kampanii informacyjnych i promocyjnych. Pomimo tego problem nadal jest powszechny. W odpowiedzi na te problemy powstał projekt pt.: „Misja Natura”, którego zamierzeniem jest stworzenie pozytywnego wizerunku sieci Natura 2000 oraz przedstawienie realnych możliwości wynikających z funkcjonowania sieci na danym obszarze. Nadrzędnymi celami projektu są: zidentyfikowanie problemów związanych z funkcjonowaniem sieci Natura 2000, próba ich rozwiązania oraz wskazanie możliwości potencjalnego rozwoju obszarów objętych siecią.

Jednym z kroków przeprowadzonych w projekcie były szkolenia otwierające zorganizowane w każdym mieście wojewódzkim. W szkoleniach brali udział przedstawiciele urzędów gmin, RDOŚ (Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska), ZMiUW (Zarządów Melioracji i Urządzeń Wodnych), RZGW (Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej), ODR (Ośrodków Doradztwa Rolniczego), organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy obszarów objętych siecią Natura 2000 w danym województwie. Na szkoleniach, oprócz wykładów prezentujących podstawową wiedzę o sieci Natura 2000 oraz korzyści wynikające z funkcjonowania na obszarach objętych tą formą ochrony, prowadzono szerokie dyskusje na temat aktualnych problemów dotyczących tego programu w poszczególnych województwach.

Ponadto uczestnicy wypełniali ankiety, które między innymi poruszały problemy związane z funkcjonowaniem sieci Natura 2000.

Niniejszy raport powstał w oparciu o opinie uczestników szkoleń otwierających i nie przedstawia on stanowiska Fundacji Wspierania Inicjatyw Ekologicznych wobec problemów związanych z siecią Natura 2000 w poszczególnych województwach w Polsce.

2. Wyniki

Informacje na temat aktualnych problemów związanych z funkcjonowaniem sieci Natura 2000 uzyskano podczas dyskusji prowadzonych w ramach 16 szkoleń (przeprowadzono po jednym szkoleniu w każdym województwie) oraz z ankiet, które uczestnicy wypełniali na początku każdego szkolenia (350 ankiet). Problemy zebrano oddzielnie dla każdego województwa.

2.1 Województwo dolnośląskie

Jednym z problemów poruszanych podczas szkolenia we Wrocławiu był brak listy przedsięwzięć, które nie wymagają sporządzenia oceny oddziaływania na środowisko. Taka lista ułatwiłaby podejmowanie decyzji o potrzebie sporządzenia raportu. W rezultacie czas załatwiania sprawy byłby krótszy i ograniczono by przypadki sporządzania raportów dla „błahych” inwestycji. Wydłużony czas załatwiania procedur jest również spowodowany tym, że brakuje decyzyjności na szczeblu samorządowym, w rezultacie wiele mało istotnych spraw jest niepotrzebnie kierowanych do RDOŚ. Urzędnicy często w wyniku niewiedzy i braku doświadczenia obawiają się samodzielnie podejmować decyzje, dlatego kierują sprawę do RDOŚ. Niewiedza urzędników często powoduje również, że sieć Natura 2000 jest wykorzystywana jako narzędzie do blokowania inwestycji i rozwoju regionu (czasem świadomie, a czasem w powodu niedostatecznej wiedzy osób decyzyjnych). Ponieważ nie wiedzą jak powinno się rozpatrywać wnioski o poszczególne inwestycje, na wszelki wypadek uniemożliwiają ich realizowanie na obszarach Natura 2000.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Ostatecznie większość spraw dotyczących działań na obszarach Natura 2000 jest kierowanych do RDOŚ, gdzie brak odpowiedniej liczby pracowników oraz natłok zadań uniemożliwia sprawne i szybkie załatwienie sprawy.

Kolejnym problemem poruszonym przez uczestników szkolenia jest brak wykwalifikowanych przyrodników w urzędach gmin, co powoduje, że nie ma pracowników kompetentnych do spraw związanych z ochroną przyrody. Według uczestników, to RDOŚ powinny nadzorować i regulować kwestie związane z ochroną obszarów Natura 2000 na poziomie gmin, czyli powinny być odpowiedzialne za obecność przyrodników w urzędach, a jeśli pracowników takich nie ma, powinny same zajmować się kwestiami związanymi z siecią Natura 2000 w gminach.

Pojawiły się również zarzuty związane z biernością RDOŚ względem wielu spraw, w których istnieje ryzyko, że inwestycje negatywnie wpłyną na obszar Natura 2000. RDOŚ bardzo rzadko jeździ w teren celem weryfikacji ekspertyz i raportów, co powoduje, że akceptowane są ekspertyzy i raporty nie odzwierciedlające rzeczywistego stanu. Uczestnicy podkreślają jednak, że jest to prawdopodobnie wynikiem braku dostatecznej liczby pracowników RDOŚ we Wrocławiu. W kwestii dotyczącej tworzenia planów zadań ochronnych uczestnicy sugerowali, że w czasie tworzenia takich planów czynny udział powinni mieć urbarńscy, ponieważ dysponują szeroką wiedzą na temat danego obszaru.

Dodatkowo zasugerowano, że standardowe formularze danych SDF powinny być częściej aktualizowane pod kątem nowych przedmiotów ochrony. Zdarza się, że PZO dotyczy tylko istniejących przedmiotów ochrony i nie obejmuje nowych siedlisk i gatunków, które powinny stać się przedmiotem ochrony.

Dyskutowano także na temat konsultacji społecznych w ramach tworzenia PZO. Według uczestników RDOŚ powinien bardziej przykładać się do rozpowszechniania informacji o tych konsultacjach.

2.2 Województwo kujawsko-pomorskie

Podczas dyskusji na szkoleniu w Bydgoszczy poruszono między innymi problem skomplikowanych i czasochłonnych procedur związanych z gospodarowaniem oraz

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

inwestowaniem na terenach Natura 2000. Uciążliwe procedury skutecznie zniechęcają inwestorów do realizacji przedsięwzięć na obszarach Natura 2000. W rezultacie często spotykany zarzut, że Natura 2000 hamuje rozwój regionu tworząc swoiste skanseny, wydaje się być uzasadniony.

Inny problem pojawia się przy ubieganiu się o przystąpienie do programów rolnośrodowiskowych. Rolnik ma obowiązek zainwestowania w ekspertyzę, która jest decydująca przy kwalifikacji do programu. Jeśli ekspertyza wykaże, że obszar nie zostanie objęty programem, pieniądze nie zostają zwrócone rolnikowi. Odnośnie programów rolnośrodowiskowych pojawił się również zarzut, że dopłaty są niskie i nie pokrywają strat finansowych, wynikających z zaprzestania pewnych praktyk ze względu na objęcie obszaru siecią Natura 2000.

Uczestnicy narzekali również na różnorodną interpretację przepisów przez instytucje, których działalność dotyczy obszarów Natura 2000. W rezultacie zainteresowany jest odsyłany do różnych instytucji, z których każda inaczej interpretuje dany przepis.

W trakcie trwania szkolenia niejednokrotnie uczestnicy poruszali problem niedostatecznej wiedzy o zasadach funkcjonowania sieci Natura 2000 nie tylko pracowników gmin, ale też samych mieszkańców. Pojawiły się zarzuty, że lokalna społeczność nie jest informowana o konsultacjach społecznych organizowanych podczas tworzenia PZO. Dodatkowo, nawet jeśli mieszkańcy są informowani o spotkaniach, to często ze względu na ich niewiedzę i na sposób prowadzenia spotkania przez organizatorów nie potrafią uczestniczyć aktywnie w tworzeniu planu. Odnośnie powszechnej niewiedzy o sieci Natura 2000 rozwinęła się również dyskusja o braku kursów dotyczących ekologicznych metod gospodarowania w szkołach i na uczelniach rolniczych.

2.3 Województwo lubelskie

Uczestnicy szkolenia w Lublinie skarżyli się na trudną sytuację rolników, którzy przystąpili do programów rolnośrodowiskowych i zobowiązali się do koszenia łąk w

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:
Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

odpowiednich terminach, z których to zobowiązań nie są w stanie wywiązać się przez to, że w wyniku działalności bobrów łąki te są permanentnie zalane. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa kontroluje czy rolnik wywiązuje się z terminów koszenia, a jeśli nie, dopłata zostaje cofnięta. Nikt jednak nie interesuje się tym dlaczego rolnik nie skosił łąki w terminie. W praktyce rolnik sam musi wystąpić do RDOŚ o pozwolenie na usunięcie tamy. Otrzymanie takiego zezwolenia jest żmudne i czasochłonne, a tymczasem wypłaty z programów rolnośrodowiskowych mogą być wstrzymane. Co więcej, rolnicy mogą być potem zmuszeni do oddania wcześniej otrzymanych w ramach dopłat funduszy. Ostatecznie ani RDOŚ ani ARiMR nie interesują się sytuacją rolnika, który pozostaje z nierozwiązanym problemem. Niestety trudno im znaleźć pomoc i zrozumienie w jakimkolwiek urzędzie. Uczestnicy szkolenia skarżyli się na bierność RDOŚiu w stosunku do wielu spraw związanych nie tylko z działalnością rolniczą ale również z powstawaniem kontrowersyjnych inwestycji na obszarach Natura 2000 w województwie.

Podczas dyskusji wspomniano też o bierności i braku zaangażowania doradców rolnośrodowiskowych pracujących w państwowych ośrodkach. Często nie udzielają oni wystarczającej pomocy, ani nawet odpowiedniej rady zwracającym się do nich rolnikom.

Pomimo, że program działa od wielu lat, wciąż powszechny jest brak dostępu do informacji o sieci Natura 2000, a w rezultacie rolnik nadal nie jest informowany o tym, co mu wolno robić na obszarach chronionych, a czego nie. Na brak wiedzy i informacji o sieci narzekają nie tylko mieszkańcy gospodarujący na obszarach Natura 2000, ale również pracownicy parków krajobrazowych

2.4 Województwo lubuskie

Uczestnicy szkolenia w Gorzowie Wielkopolskim poruszyli między innymi (wspomniany w rozdziale 2.3) problem trudnej sytuacji rolników, którzy przystąpili do programów rolnośrodowiskowych i zobowiązali się do koszenia łąk w odpowiednich terminach, z których to zobowiązań nie są w stanie wywiązać się przez to, że w wyniku

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

działalności bobrów łąki te są permanentnie zalane. Ponownie pojawiły się zarzuty do obojętności ARiMR i RDOŚ wobec niniejszego problemu.

Ponadto przedstawiciele ZMiUW i RZGW uczestniczący w szkoleniu narzekali na trudności przy współpracy z RDOŚ. Utrzymywanie i konserwacja cieków wodnych są znacznie utrudnione na terenach Natura 2000.

Poruszono także kwestię niekompetencji ekspertów przyrodniczych. Zdecydowana większość uczestników szkolenia potwierdziła, że to zjawisko jest powszechne i stanowi poważną barierę w sprawnym funkcjonowaniu sieci Natura 2000.

Dyskusję podsumowano ogólnym stwierdzeniem, że sieć Natura 2000 funkcjonuje nieudolnie, zwłaszcza na poziomie administracyjnym, przez ciężkie i niezrozumiałe procedury, brak wiedzy i kompetencji urzędników oraz ogólny bałagan.

2.5 województwo łódzkie

Na szkoleniu w Łodzi przedstawiciele RZGW poruszyli sprawę utrudnionej współpracy z RDOŚ. Wynika to ze specyfiki działań jakie leżą w gestii RZGW, związanych nieraz z ochroną bezpieczeństwa ludzi i ich dobytku. Bardzo ciężko jest wypracować kompromis pomiędzy takimi działaniami, a ochroną przyrody.

Ponadto wywiązała się dyskusja na temat braku odpowiednich konsultacji społecznych przy tworzeniu sieci Natura 2000 w Polsce oraz błędów popełnionych podczas wyznaczania tych obszarów. Proces ten przebiegł bez dostatecznego poinformowania i uświadomienia społeczności zamieszkujących tereny na których stworzono obszary chronione. W rezultacie powstało wiele konfliktów i nieporozumień, co wykreowało ogólne negatywne nastawienie do sieci Natura 2000.

Po raz kolejny poruszono kwestię skomplikowanych i czasochłonnych procedur związanych z uzyskaniem pozwoleń na działania na terenach sieci Natura 2000, które zniechęcają inwestorów. Uczestnicy szkolenia zasugerowali, że gminy oraz mieszkańcy

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:
Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

obszarów Natura 2000 powinni uzyskiwać odpowiednie wsparcie finansowe, ze względu na ograniczenia i utrudnienia jakie przysparza program.

Dyskutowano również o programach rolnośrodowiskowych. Ponownie podniesiono zarzut, że często nie są one opłacalne (na przykład gdy rolnik posiada niewielkie powierzchnie ziemi), a procedury z nimi związane są kosztowne i zbyt skomplikowane dla zainteresowanych. Niezaangażowani i często bierni doradcy rolnośrodowiskowi nie ułatwiają sprawy. Rolników zniechęca też obowiązek zainwestowania w ekspertyzy przyrodnicze (decydujące o kwalifikacji do programu) bez pewności, czy zostaną im zwrócone pieniądze. Obawy rolników budzi również konieczność uczestniczenia w programie do końca oraz ryzyko, że będzie trzeba zwrócić dopłaty jeśli nie wywiążą się z podjętych zobowiązań.

2.6 województwo małopolskie

Głównym problemem przedstawionym na szkoleniu w Krakowie była niezgodna z prawem realizacja przedsięwzięć na obszarach Natura 2000. W Małopolsce funkcjonuje proceder rozpoczynania inwestycji bez sporządzenia uprzednio raportu oddziaływania na środowisko, który powinien być wykonany. Prawdopodobnie wynika to z tego, że konsekwencje takiego czynu nie są odczuwalne dla inwestora. W rezultacie RDOŚ prowadzi wiele spraw dotyczących takich inwestycji.

Dyskutowano również o niewiedzy i bierności przedstawicieli urzędów gmin w kwestii sieci Natura 2000, co powoduje, że mieszkańcy obszarów Natura 2000 nawet nie wiedzą jakie mają możliwości. Ogólna niewiedza oraz brak świadomości o potrzebie ochrony obszarów cennych przyrodniczo przejawiają się między innymi wrogim nastawieniem do sieci Natura 2000. Należy jednak pamiętać, że nastawienie takie funkcjonuje zwłaszcza przez nieudolne zarządzanie i funkcjonowanie programu w Polsce.

2.7 województwo mazowieckie

Na szkoleniu w Warszawie po raz kolejny podjęto temat utrudnionej współpracy pomiędzy RDOŚ oraz instytucjami RZGW i ZMiUW. Spotkania tych instytucji na ogół

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

kończą się kłótnią i brakiem porozumienia. Konieczne jest wypracowanie dialogu, do tego jednak potrzebne są dobre chęci każdej ze stron.

Podczas dyskusji końcowej zwrócono uwagę na niepotrzebną i nadmierną „papierologię” przy składaniu wniosków o dofinansowanie. Na ogół danej instytucji należy przedłożyć szereg szczegółowych dokumentów. Bardzo często są to dane, do których instytucja ma już dostęp, jest to więc dodatkowa, zbyteczna praca dla wnioskodawcy oraz marnowanie papieru.

Tak jak na wielu poprzednich szkoleniach pojawiła się kwestia wiedzy o sieci Natura 2000 oraz świadomości ekologicznej wśród przedstawicieli samorządów, które wciąż są znikome.

2.8 Województwo opolskie

Podczas szkolenia w Opolu poruszono wiele spraw problematycznych związanych z funkcjonowaniem sieci Natura 2000. Według uczestników szkolenia kompensacje przyrodnicze za negatywny wpływ przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 są często nieodpowiednie. Zdarza się, że kompensacje nie są adekwatne i nie rekompensują całkowicie strat, jakie nastąpiły w przyrodzie na skutek realizacji danej inwestycji. Przykładem są rekompensaty przy budowie autostrad.

Zwrócono również uwagę na szereg spraw związanych administrowaniem i zarządzaniem siecią Natura 2000 na poziomie urzędów gmin. W urzędach brakuje fachowców przyrodników, którzy byliby zorientowani w kwestiach związanych z ochroną przyrody. Brakuje pieniędzy na zatrudnienie takich osób. Dodatkowo w urzędach powszechnie panuje dezinformacja na tematy związane z siecią Natura 2000, jak również brakuje kompetentnego źródła informacji o programie. Często zdarza się, że sprawa ochrony przyrody w urzędach jest traktowana jako najmniej ważna w stosunku do innych kwestii, z czym wiąże się przeznaczenie niewielkich funduszy na działania w tej dziedzinie. Pojawiły się również zarzuty w stosunku do doradców rolnośrodowiskowych, którzy często są

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem
Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
w Krakowie.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:
Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

niekompetentni i niechętnie angażują się w pomoc rolnikom, na przykład przy ubieganiu się o zakwalifikowanie do PRŚ.

Ponadto podniesiono problem pomijania lokalnej społeczności przy rozpatrywaniu kwestii związanych z ochroną przyrody, w tym z siecią Natura 2000 na obszarach, na których żyją i gospodarują ci właśnie mieszkańcy.

Pojawiły się również zarzuty do RDOŚ odnośnie niewielkiego zaangażowania się w sprawy dotyczące ochrony przyrody w województwie. Istnieją w województwie opolskim inwestycje, które z pewnością powinny być szczegółowiej sprawdzone pod kątem negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000.

Dyskutowano również na temat planów zadań ochronnych. Uczestnicy szkolenia pokreślili, że w PZO nie zawsze są zawarte wskazówki do zmian w mpzp, co powinno być obligatoryjne w każdym planie. Brak tych wskazówek powoduje, że zapisy w PZO mogą zostać całkowicie pominięte przy planowaniu przestrzennym.

Dyskusję zakończono stwierdzeniem, że nawet Ministerstwo Środowiska nie wiedziało, jak przeprowadzić wdrażanie sieci Natura 2000 w Polsce.

2.9 Województwo podkarpackie

Po raz kolejny uczestnicy szkolenia, tym razem w Rzeszowie, narzekali na znaczne utrudnienia jakie przysparza sieć Natura 2000 inwestorom chcącym realizować przedsięwzięcia na obszarach chronionych. W rezultacie wielu inwestorów rezygnuje z działań na obszarach objętych programem.

Poruszono również problemy związane niedostatecznymi informacjami dotyczącymi funkcjonowania sieci, brakiem skuteczności działania urzędów – od urzędów gmin, przez ARiMR, po RDOŚ. Wciąż brakuje konkretnej informacji dotyczącej dopłat rolnośrodowiskowych do działań, które będą wpisane jako obligatoryjne w Planie Zadań Ochronnych dla danego obszaru. Wspomniano również o znaczeniu edukacji dotyczącej

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

zarówno ochrony przyrody, jak i zasad funkcjonowania struktur z nią związanych od najmłodszych lat szkolnych.

2.10 Województwo podlaskie

W Białymstoku ponownie zwrócono uwagę, że sieć Natura 2000 jest traktowana jako narzędzie do blokowania inwestycji. Urzędnicy wykazują się dużą niewiedzą w sprawach dotyczących sieci Natura 2000, często boją się podejmować decyzje, więc na wszelki wypadek negatywnie opiniują większość spraw. Dyskutowano również o sytuacji rolników, którzy często potrzebują pomocy kompetentnych doradców przy ubieganiu się o dopłaty w ramach PRŚ. Zdarza się jednak, że doradcy rolnośrodowiskowi nie angażują się i nie zachęcają rolników do korzystania z programów. Często pozostają bierni lub wręcz odwołują od udziału w programach.

Wspomniano również o trudnościach w ubieganiu się osób starszych (na emeryturze) o dopłaty z tytułu gospodarowania na obszarze Natura 2000. Możliwości dla takich osób są ograniczone, na przykład dopłaty na modernizację gospodarstw wiejskich są możliwe dla osób poniżej 60 roku życia.

2.11 Województwo pomorskie

Uczestnicy szkolenia w Gdańsku zwrócili uwagę na trudności dotyczące tworzenia planów zadań ochronnych, a dokładniej na brak środków i czasu na ich tworzenie. Co prawda obecnie większość projektów jest realizowana w ramach programu finansowego POIŚ, ale kończy się on w 2014 i nie wiadomo z czego pozyskać środki na pozostałe PZO, których nie zdąży się zrealizować w ramach obecnego funduszu. Dodatkowo zaangażowanie lokalnych społeczności w tworzenie PZO jest znikome, bądź wręcz go nie ma. To ostatnie zjawisko może wynikać z niedostatecznego rozpowszechniania informacji o organizowaniu konsultacji społecznych w ramach PZO, jak również z faktu, że poziom wiedzy mieszkańców o sieci Natura 2000 jest tak niski, iż uniemożliwia im aktywne uczestniczenie w tworzeniu planów. Brak wiedzy na temat sieci Natura 2000 jest również wyraźnie widoczny w urzędach gmin.

Znaczną część dyskusji zajmowały kwestie finansowe. Podniesiono problem dotyczący zdobywania środków na realizację projektów na obszarach Natura 2000. Możliwości takich jest niewiele i trudno jest je zdobyć, ze względu na wysokie wymagania jakie należy spełnić. Rozmawiano również o dopłatach rolnośrodowiskowych, które według uczestników szkolenia są zdecydowanie za niskie i często uczestniczenie w programach rolnośrodowiskowych nie jest opłacalne.

2.12 Województwo śląskie

Na szkoleniu w Katowicach, tak jak na wielu poprzednich stwierdzono, że wiedza społeczeństwa na temat sieci Natura 2000 wciąż nie jest wystarczająca. Społeczeństwo jest wrogo nastawione do programu. Inwestorzy i architekci unikają realizowania przedsięwzięć na obszarach Natura 2000, ponieważ zawsze wiąże się to ze znacznymi utrudnieniami i utrudnionym dostępem do informacji.

2.13 Województwo świętokrzyskie

Według uczestników szkolenia w Kielcach informacje o konsultacjach społecznych w ramach PZO powinny być szerzej rozpowszechniane, zamieszczenie ogłoszenia w BIP absolutnie nie wystarczy. Utrudniony dostęp do informacji dotyczy wielu kwestii związanych z siecią Natura 2000, na przykład działań dozwolonych na obszarach objętych siecią. W rezultacie zdarza się, że ktoś czyni szkodę w środowisku nieświadomie.

Podniesiono również kwestię pakietów rolnośrodowiskowych (PROW 2007-2013), wśród których są pakiety prawie w ogóle niewykorzystywane, ponieważ warunki jakie trzeba spełnić, aby do nich przystąpić, są często nieosiągalne.

Pojawiły się również zarzuty do RDOŚ, który według uczestników bardzo rzadko weryfikuje ekspertyzy w terenie.

2.14 Województwo warmińsko-mazurskie

Uczestnicy szkolenia w Olsztynie twierdzili, że są zadowoleni ze szkolenia, ale nie udzielali się w dyskusji pomimo kilkukrotnych prób jej rozpoczęcia. Poruszono jedynie kwestię wysokich kosztów sporządzania ocen oddziaływania na obszar Natura 2000 oraz długiego czasu przeprowadzania procedur związanych z programem.

2.15 Województwo wielkopolskie

Podobnie jak w Olsztynie, uczestnicy szkolenia w Poznaniu nie brali aktywnego udziału w dyskusji. Zwrócono jedynie uwagę na nieudolne funkcjonowanie sieci, przez co najbardziej cierpią lokalni mieszkańcy obszarów Natura 2000 oraz okolic. Ponadto poruszono temat braku programów leśnośrodowiskowych. W rezultacie właściciele prywatnych lasów mają ograniczone możliwości korzystania z dopłat.

Jednak w dyskusji podczas szkolenia aktywnie uczestniczyli pracownicy RDOŚ w Poznaniu, którzy jednogłośnie twierdzili, że sieć Natura 2000 w Polsce nie może lepiej funkcjonować, a niedociągnięcia (np. nieuczciwi eksperci przyrodniczy) zweryfikuje rynek. Twierdzili też, że w ich województwie nie ma przypadków nacisków wywieranych przez inwestorów na ekspertów oraz że eksperci dostają wystarczająco atrakcyjne wynagrodzenie za swoją pracę. Organizatorki szkolenia poruszyły te kwestie, ponieważ okazują się one być problematyczne w skali całej Polski. RDOŚ w Poznaniu jest jedynym w Polsce, który przyjmuje takie stanowisko wobec powyższych problemów.

2.16 Województwo zachodniopomorskie

Na szkoleniu w Szczecinie zwrócono uwagę na niedociągnięcia w przepisach prawnych dotyczących sieci Natura 2000. Lista gatunków priorytetowych powinna być weryfikowana w każdym państwie członkowskim, ponieważ istnieją gatunki bardzo powszechne na przykład w Polsce, a rzadkie w UE. Poruszono również kwestię różnorakiej interpretacji przepisów prawnych przez instytucje zarządzające siecią Natura 2000, co jest przyczyną dodatkowej dezorganizacji.

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

W trakcie szkolenia wywiązała się szeroka dyskusja na temat ekspertyz przyrodniczych oraz wykonawców PZO. Uczestnicy podkreślili, że system zamówień publicznych w Polsce jest bardzo niekorzystny. Kryterium najniższej ceny uniemożliwia skorzystanie z usług profesjonalnych firm, które z racji umiejętności i doświadczenia swoich pracowników domagają się na ogół wyższego wynagrodzenia. Pojawiło się wiele zarzutów co do jakości ekspertyz przyrodniczych tworzonych w ramach raportów oddziaływania na obszar Natura 2000. Obecnie praktycznie każdy może zrobić taką ekspertyzę, gdyż nie ma wymogu kierunkowego wykształcenia czy też posiadania certyfikatu w tej dziedzinie. Nie istnieje również żaden system weryfikacji kompetencji ekspertów i co więcej, eksperci nie ponoszą odpowiedzialności prawnej za utworzone ekspertyzy. Taki system sprzyja rozwojowi rynku niekompetentnych ekspertów. Wspomniano także o naciskach jakie wywierają inwestorzy na ekspertów celem uzyskania korzystnej dla siebie ekspertyzy.

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem
Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
w Krakowie.

3. Podsumowanie

Najczęstsze problemy związane w funkcjonowaniem sieci Natura 2000, które poruszyli uczestnicy szkoleń w poszczególnych województwach zebrano w tabeli (tab.1).

Tabela 1. Najczęstsze problemy poruszane przez uczestników szkoleń otwierających przeprowadzonych w każdym województwie w okresie luty-marze 2013.

Województwo	Najczęstsze problemy
dolnośląskie	<ul style="list-style-type: none"> - brak listy przedsięwzięć, które nie muszą mieć sporządzonej oceny oddziaływania na środowisko; - brak decyzyjności w sprawach związanych z siecią Natura 2000 na szczeblu samorządowym; - sieć Natura 2000 jest czasem wykorzystywana do uniemożliwiania inwestycji i rozwoju regionu; - brak wykwalifikowanych przyrodników w gminach; - bierność RDOŚ- bardzo rzadko jeździ w teren celem weryfikacji ekspertyz i raportów; - przy tworzeniu PZO czynny udział powinni brać urbaniści; - RDOŚ powinien bardziej przyłożyć się do rozpowszechniania informacji o konsultacjach w ramach PZO; - sdf powinny być często aktualizowane pod kątem nowych przedmiotów ochrony.
kujawsko-pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - skomplikowane i czasochłonne procedury dotyczące gospodarowania na terenach Natura 2000; - obowiązek uprzedniego zainwestowania przez rolnika w ekspertyzę wymaganą do przystąpienia do programów rolnośrodowiskowych; - niskie dopłaty, które nie pokrywają strat, wynikających z zaprzestania pewnych praktyk ze względu na objęcie obszaru siecią; - brak dostatecznej informacji o konsultacjach społecznych przy tworzeniu PZO; - niewiedza lokalnych mieszkańców oraz nieudolne prowadzenie konsultacji powodują, że mieszkańcy nie mogą aktywnie uczestniczyć w tworzeniu PZO; - bardzo różnorodna interpretacja przepisów; - brak kursów dotyczących naturalnych metod gospodarowania w szkołach i na uczelniach rolniczych.
lubelskie	<ul style="list-style-type: none"> - trudna sytuacja rolników, którzy przystąpili do programów rolnośrodowiskowych i zobowiązali się do koszenia łąk w odpowiednich terminach, z których to zobowiązań nie są w stanie wywiązać się przez to, że w wyniku działalności bobrów łąki te są permanentnie zalane;

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

	<ul style="list-style-type: none">- bierność i brak zaangażowania doradców rolnośrodowiskowych pracujących w państwowych ośrodkach;- brak dostępu do informacji- sieć Natura 2000 działa od wielu lat, a rolnik nadal nie jest informowany co mu wolno robić na obszarach chronionych, a czego nie;- brak wiedzy i informacji o sieci wśród pracowników parków krajobrazowych;- brak wiedzy o sieci Natura 2000 wśród mieszkańców gospodarujących na obszarach Natura 2000;- bierność RDOŚ w stosunku do wielu kontrowersyjnych spraw.
lubuskie	<ul style="list-style-type: none">- trudna sytuacja rolników, którzy przystąpili do programów rolnośrodowiskowych i zobowiązali się do koszenia łąk w odpowiednich terminach, z których to zobowiązań nie są w stanie wywiązać się przez to, że w wyniku działalności bobrów łąki te są permanentnie zalane;- problemy ze współpracą RDOŚ i ZMiUW;- brak współpracy pomiędzy instytucjami zajmującymi się siecią NATURA 2000 -np. RDOŚ i ARiMR;- niekompetencja ekspertów przyrodniczych;- problemy z funkcjonowaniem sieci na poziomie administracyjnym – ciężkie procedury, bałagan, brak wiedzy i kompetencji.
łódzkie	<ul style="list-style-type: none">- problem z pogodzeniem ochrony przyrody i zapewnieniem bezpieczeństwa ludzi i ich dobytku;- brak konsultacji społecznych przy tworzeniu sieci Natura 2000 w Polsce;- błędy popełnione przy tworzeniu obszarów Natura 2000;- skomplikowane, czasochłonne procedury związane z uzyskaniem pozwoleń na działania na terenach sieci Natura 2000;- niedostateczne dofinansowanie gmin oraz rolników na terenach Natura 2000;- brak opłacalności, skomplikowane oraz kosztowne procedury programów rolnośrodowiskowych;- obawy rolników, przy ubieganiu się o udział w PRŚ, związane z koniecznością zainwestowania własnych środków bez pewności czy zostaną one zwrócone, jak również obowiązkiem zrealizowania programu do końca (w innym wypadku należy zwrócić dotychczas otrzymane dofinansowanie).
małopolskie	<ul style="list-style-type: none">- realizacja przedsięwzięć niezgodnie z prawem – na obszarach Natura 2000 budowania inwestycji bez sporządzenia uprzednio raportu oddziaływania na środowisko, który powinien być wykonany.- niewiedza i bierność przedstawicieli urzędów gmin w kwestii sieci Natura 2000.
mazowieckie	<ul style="list-style-type: none">- znacznie utrudniona współpraca pomiędzy RDOŚ oraz instytucjami RZGW i ZMiUW;- niepotrzebna i nadmierna „papierologia” przy składaniu wniosków o dofinansowanie ;

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

	<ul style="list-style-type: none">- wciąż znikoma wiedza i świadomość na temat sieci Natura 2000 wśród przedstawicieli samorządów.
opolskie	<ul style="list-style-type: none">- brak odpowiednich kompensacji przyrodniczych za negatywny wpływ przedsięwzięcia na środowisko.- nie liczenie się z lokalną społecznością przy podejmowaniu kwestii związanych z ochroną przyrody na obszarach Natura 2000.- brak fachowców (przyrodników) w powiatach i gminach, do pracy przy sprawach związanych z ochroną przyrody;- brak pieniędzy na zatrudnienie dodatkowych osób (w tym przyrodników) w urzędach;- małe zaangażowanie Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska w sprawy dotyczące ochrony przyrody w ramach sieci Natura 2000;- traktowanie w urzędach gmin ochrony przyrody jako kwestii najmniej ważnej, z czym wiąże się przeznaczenie niewielkich funduszy na działania w tej dziedzinie;- dezinformacja na temat sieci Natura 2000 w urzędach gmin i brak kompetentnego źródła informacji;- niekompetentni doradcy rolnośrodowiskowi;-w ramach PZO nie zawsze są zawarte wskazówki do zmian w mpzp;
podkarpackie	<ul style="list-style-type: none">- sieć Natura 2000 blokuje realizowanie inwestycji na obszarach objętych ochroną;- niedostateczne informacje dotyczące funkcjonowania sieci;- brak skuteczności działania urzędów – od urzędów gmin, przez ARiMR po RDOŚ;- brak konkretnej informacji dotyczącej dopłat rolnośrodowiskowych do działań, które będą wpisane jako obligatoryjne w Planie Zadań Ochronnych dla danego obszaru;- niedoceniane znaczenie edukacji dotyczącej zarówno ochrony przyrody, jak i zasad funkcjonowania struktur z nią związanych od najmłodszych lat szkolnych.
podlaskie	<ul style="list-style-type: none">- sieć Natura 2000 traktowana, jako narzędzie do blokowania inwestycji;- niewiedza urzędników w sprawach dotyczących sieci Natura 2000;- bardzo ograniczony dostęp do dopłat z tytułu gospodarowania na obszarze Natura 2000 dla osób starszych (na emeryturze);- brak kompetentnych doradców przy ubieganiu się o dopłaty w ramach PRŚ;- brak zaangażowania doradców rolnośrodowiskowych (wręcz odwołanie rolników do korzystania z programów).
pomorskie	<ul style="list-style-type: none">- trudności przy tworzeniu planów zadań ochronnych (brak czasu i środków, niewielkie zaangażowanie lokalnych społeczności);- utrudnione zdobywanie środków na realizację projektów na terenach sieci Natura 2000;

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

	<ul style="list-style-type: none">- zbyt małe dopłaty w ramach programów rolnośrodowiskowych;- brak wiedzy na temat sieci Natura 2000 w urzędach gmin.
śląskie	<ul style="list-style-type: none">- niewystarczająca wiedza społeczeństwa na temat sieci Natura 2000;- wrogie nastawienie społeczeństwa do programu;- unikanie działalności na obszarach Natura 2000 przez architektów (ponieważ zawsze wiąże się to ze znacznymi utrudnieniami i brakiem informacji).
świętokrzyskie	<ul style="list-style-type: none">- informacja o konsultacjach społecznych w ramach PZO powinna być szerzej rozpowszechniana;- niewystarczająco rozpowszechnione informacje na temat działań dozwolonych na obszarach Natura 2000;- RDOŚ bardzo rzadko weryfikuje ekspertyzy w terenie w terenie;- społeczeństwo jest pomijane w kwestiach związanych z tworzeniem obszarów Natura 2000;- niektóre pakiety rolnośrodowiskowe (PROW 2007-2013) nie są wykorzystywane prawie w ogóle ponieważ warunki jakie trzeba spełnić, aby do nich przystąpić są często nieosiągalne;
warmińsko-mazurskie	<ul style="list-style-type: none">- wysokie koszty sporządzania ocen oddziaływania na środowisko;- długim czas przeprowadzania procedur.
wielkopolskie	<ul style="list-style-type: none">- nieudolne funkcjonowanie sieci na czym najbardziej cierpią lokalni mieszkańcy na obszarach Natura 2000;- brak programów leśnośrodowiskowych, przez co właściciele prywatnych lasów mają ograniczone możliwości korzystania z dopłat. <p>Według pracowników RDOŚ w Poznaniu, uczestniczących w szkoleniu, sieć Natura 2000 w Polsce nie może lepiej funkcjonować, a niedociągnięcia (np. nieuczciwi eksperci przyrodniczy) zweryfikuje rynek.</p>
zachodniopomorskie	<ul style="list-style-type: none">- lista gatunków priorytetowych powinna być weryfikowana w każdym państwie członkowskim, ponieważ są gatunki bardzo powszechne na przykład w Polsce, a rzadkie w UE;- trudność w interpretacji przepisów prawnych przez instytucje zarządzające siecią Natura 2000;- system zamówień publicznych w Polsce jest bardzo niefortunny;- umowy inwestor - ekspert skłaniają do nadużyć z obydwu stron;- brak systemu weryfikacji kompetencji ekspertów przyrodniczych.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Raport z przeprowadzonych szkoleń otwierających (uzupełnienie)

Raport został opracowany w oparciu o informacje uzyskane podczas szkoleń otwierających, prowadzonych w ramach projektu pn. „Misja Natura”, realizowanego przez Fundację Wspierania Inicjatyw Ekologicznych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach instrumentu finansowego Life + oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Abstrakt:

Konflikty dotyczące zarządzania obszarami Natura 2000 mogą utrudniać realizację zadań ochronnych, a przez to wpływać na osiągnięcie zasadniczych celów sieci – ochrony zagrożonych gatunków i siedlisk. Niniejsza praca przedstawia aktualne dane dotyczące poziomu akceptacji i opinii kluczowych grup interesariuszy oraz problemów związanych z funkcjonowaniem programu Natura 2000 podczas przygotowywania planów zadań ochronnych. Badanie ankietowe przeprowadzono wśród 350 uczestników jednodniowych szkoleń dotyczących programu zrealizowanych we wszystkich województwach w Polsce od stycznia do marca 2013r. Wyniki wskazują, że mimo iż dostrzegane są szanse rozwoju z wykorzystaniem Natury 2000 jako atutu (głównie w sektorze turystycznym), to wciąż bariery inwestycyjne są jedną z głównych przyczyn negatywnej opinii i obaw związanych z siecią. Wyniki pokazują także jasno wyrażoną potrzebę zaangażowania szerokiego spektrum interesariuszy w proces zarządzania obszarami i potrzebę współpracy w tym zakresie.

Słowa kluczowe: Natura 2000, partycypacja publiczna, plany zadań ochronnych, społeczne aspekty, zarządzanie ochroną przyrody

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Summary in English

Social conflicts concerning management of Natura 2000 sites may hinder the effectiveness of management practices needed to accomplish conservation goals (i.e. conservation of endangered species and habitats). The paper presents the current problems and challenges relating to the level of acceptance and opinions of the key stakeholders' groups. It also indicates the main barriers and chances perceived by the stakeholders at the phase of preparing management plans for Natura 2000 sites. The research presented in this paper was conducted among 350 participants of workshops organized in every Polish voivodship between January and March 2013. The results show that even though some opportunities for local development are seen in Natura 2000 (mostly related to ecotourism sector), investments barriers are still the cause of the negative attitude towards this form of protection. This research highlights also the need of wide public participation in setting up management plans.

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Wprowadzenie

Program Natura 2000 to europejska sieć obszarów chronionych, wyznaczanych na podstawie dwóch dyrektyw Unii Europejskiej (92/43/EWG i 2009/147/WE) przez wszystkie kraje członkowskie. W przypadku nowych krajów członkowskich, Natura 2000 powinna być wyznaczona z dniem akcesji. W praktyce, jak wskazują dotychczasowe doświadczenia praktycznie wszystkich krajów unijnych, wyznaczanie obszarów Natura 2000 jest procesem trwającym co najmniej kilka lat i rodzącym wiele problemów praktycznych (Grodzińska-Jurczak 2008), w szczególności w postaci konfliktów pomiędzy różnymi stronami zainteresowanymi ochroną przyrody (Cent i in. 2013, Cent i in. 2007, Ziemińska i Szulecki 2010), mieszkańcami (Grodzińska-Jurczak i Cent 2010, Pietrzyk i in. 2009) i samorządami w gminach, na terenie których ustanowiono te obszary (Grodzińska-Jurczak i in. 2012). Problemy i konflikty takie odnotowano i nadal się odnotowuje zarówno w Polsce (Bołtromiuk 2012, Chmielewski 2006), jak i w innych krajach członkowskich (Evans 2012, Wurzel 2008). Opublikowane do tej pory badania dotyczące konfliktów wokół obszarów Natura 2000 w Polsce realizowane były przede wszystkim w trakcie wyznaczania obszarów, a przez to skupiały się głównie na problemach związanych z tym etapem (Bołtromiuk 2012). Jako źródło konfliktów wskazywano przede wszystkim na brak, lub niedoskonałość prowadzonych działań partycypacyjnych i informacyjnych (Cent i in. 2010, WWF 2007) oraz niewystarczającą wiedzę o programie zarówno wśród mieszkańców (Perepeczko 2011, Pietrzyk-Kaszyńska i in. 2012), jak i pracowników różnych instytucji publicznych (Banas 2010). Od tej pory na terenie praktycznie całego kraju zainicjowano i zrealizowano sporo programów mających na celu umożliwienie dialogu pomiędzy różnymi grupami interesariuszy, jak też podniesienie poziomu wiedzy o Naturze 2000 (Grodzińska-Jurczak i Tarabuła-Fiertak 2010, Iwińska 2010). Autorami i wykonawcami takich programów były najczęściej Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, jej regionalne oddziały, jak i organizacje pozarządowe. Dotychczas jednak, w znakomitej większości przypadków, efektów programów nie poddawano ewaluacji, innymi słowy nie sprawdzono, czy i jaki efekt został osiągnięty przez realizowane działania, oraz jaka jest obecnie skala wyzwań związanych z

koniecznością przekonania i zaangażowania społeczności lokalnych do współzrządzenia siecią Natura 2000.

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie aktualnych danych dotyczących akceptacji i opinii kluczowych grup interesariuszy oraz problemów związanych z funkcjonowaniem programu Natura 2000 podczas przygotowywania planów zadań ochronnych (PZO), które są obecnie wprowadzane na terenie całego kraju. Cel badań ma charakter eksploracyjny, a wyniki są dyskutowane z dostępnymi danymi o problemach zidentyfikowanych w ubiegłej dekadzie, w celu pokazania zmian i nowych wyzwań stojących przed instytucjami zarządzającymi obszarami Natura 2000.

Metodyka i teren badań

Badanie ankietowe przeprowadzono wśród 350 z 400 uczestników jednodniowych szkoleń dotyczących programu Natura 2000 zrealizowanych we wszystkich województwach w Polsce od stycznia do marca 2013 roku. Szkolenia zostały zorganizowane i przeprowadzone przez Fundację Wspierania Inicjatyw Ekologicznych w ramach projektu „Misja Natura” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach instrumentu finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Prezentowane dane pochodzą z ankiet wypełnianych przed szkoleniem, aby jego treść nie miała wpływu na opinie prezentowane przez uczestników. Badanie miało charakter eksploracyjny, nie planowano testowania hipotez np. dotyczących różnic ze względu na profil respondentów. Przedstawiono dane uzyskane z 14 pytań zamkniętych oraz 3 pytań otwartych. Analiza materiału badawczego polegała na przedstawieniu rozkładów procentowych odpowiedzi uzyskanych na pytania zamknięte oraz, w przypadku pytań otwartych, zakodowaniu odpowiedzi, a następnie przedstawieniu ich rozkładów w podziale na wyłonione kategorie.

Wśród respondentów dominowały osoby reprezentujące instytucje publiczne – urzędy gminy, starostwa powiatowe, RDOŚ oraz inne instytucje publiczne (m.in. instytucje edukacyjne i naukowe, jednostki administracji państwowej związane z zarządzaniem melioracjami, doradztwem rolniczym, gospodarką wodną i innymi formami ochrony przyrody). Wśród uczestników szkoleń licznie reprezentowane były również stowarzyszenia i organizacje

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

pozarządowe, pojawiły się także osoby prywatne i przedstawiciele firm (Tab. 1). Dobór próby do badań nie jest reprezentatywny w sensie statystycznym – respondenci nie byli wybierani losowo, ale sami zgłosili się do udziału w warsztatach, w trakcie których przeprowadzono badanie. Zróżnicowana struktura respondentów pod względem reprezentowanej przez nich instytucji skłania jednak do stwierdzenia, że główne istotne grupy interesariuszy wymieniane w literaturze o społecznych aspektach Natury 2000 są właściwie reprezentowane w niniejszych badaniach. Biorąc pod uwagę stosunkowo dużą liczebność próby (N=350) oraz zróżnicowanie geograficzne (respondenci pochodzą ze wszystkich województw), zrealizowane badanie jest wystarczające do spełnienia celów eksploracyjnych.

Wyniki

Lokalne konflikty, problemy i szanse związane z programem Natura 2000

Opinie dotyczące znaczenia programu Natura 2000 dla rozwoju gmin i źródeł potencjalnych konfliktów społecznych są podzielone. Większość respondentów widzi co prawda pozytywny wpływ funkcjonowania N2000 na ochronę przyrody oraz potencjał programu dla łączenia działań ochronnych i rozwoju lokalnego, ale w praktyce ocenia jednak, że rozwój ten jest utrudniony. Prawie połowa badanych zgadza się ze stwierdzeniem, że założenia programu N2000 pozwalają na dobre połączenie działań ochronnych i możliwości rozwoju lokalnych społeczności, podczas gdy zaledwie 13% respondentów wyraża przeciwną opinię (Tab. 2, pytanie 1). Jednocześnie opinie pozytywne i negatywne o faktycznych utrudnieniach rozwoju gmin są w miarę równo podzielone wśród respondentów (Tab.2, pytanie 2). Mniej wątpliwości mają natomiast respondenci wobec znaczenia Natury 2000 dla ochrony przyrody w gminach – dwie trzecie z nich zgadza się z pozytywnym wpływem programu, a jedynie 9% osób nie popiera tej opinii (Tab. 2, pytanie 3). Ogólnie, około połowa respondentów uważa, że województwo więcej zyskuje, niż traci na ustanowieniu obszarów Natura 2000, jedynie 10% osób wskazuje, że straty przeważają nad zyskami (Tab. 2, pytanie 4).

W pytaniu otwartym dotyczącym barier rozwoju stwarzanych przez obszary Natura 2000, najczęściej wymieniane były te związane z ograniczeniem i uniemożliwieniem inwestycji (Tab. 3), a także kosztowne, wydłużające się procedury oraz bariery administracyjne i nadmierna biurokracja. Barię dla rozwoju gmin jest również niska wiedza i świadomość

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

społeczna o Naturze 2000, ogólne spowolnienie rozwoju gospodarczego kraju i ograniczenie budownictwa mieszkalnego. Pojawiał się również argument o tym, że Natura 2000 uniemożliwia swobodne korzystanie z gruntów prywatnych i swobodny rozwój gmin, w tym realizację istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wśród trzech największych problemów związanych z funkcjonowaniem N2000 najczęściej wymieniane były te wynikające z braku informacji i wiedzy, a w następnej kolejności, podobnie do odpowiedzi na pytanie o barierach, zagadnienia związane z utrudnieniami inwestycji, procedurami i brakiem akceptacji społecznej (Tab. 4). Dodatkowo wśród problemów wymienione zostały zagrożenia dla siedlisk i gatunków wynikające z antropopresji, a także kolejne problemy funkcjonowania społeczeństwa w pobliżu terenów ochrony, czyli niedostateczne fundusze oraz brak działań kierowanych do mieszkańców. Szanse rozwoju stwarzane przez Naturę 2000 związane są natomiast przede wszystkim z turystyką i agroturystyką, a także ogólną edukacją ekologiczną społeczeństwa, poprawą stanu środowiska (również zwiększającą atrakcyjność turystyczną gmin), oraz uzyskiwaniem dopłat (Tab. 5).

Działania ochronne, funkcjonowanie planów zadań ochronnych i udział społeczeństwa w zarządzaniu Naturą 2000

Opinie respondentów o roli planów zadań ochronnych (PZO) dla rozwoju gminy są podzielone, choć nieco bardziej pozytywne niż w przypadku pytania o wpływ samych obszarów Natura 2000 (Tab. 6, pytanie 5). Z PZO związane są duże nadzieje na usprawnienie procedur podejmowania decyzji dotyczących obszarów (Tab. 6, pytanie 6). W opinii ponad połowy respondentów konflikty społeczne są problemem dla realizacji działań ochronnych na obszarach Natura 2000 (Tab. 6, pytanie 7). Spośród przykładowych, popularnych na obszarach N2000 działań ochronnych, jako potencjalny przedmiot konfliktów najczęściej wskazywano te działania, które wiążą się z ograniczeniem dostępu do terenów objętych siecią i koniecznością zabiegów melioracyjnych, ale również liczne odpowiedzi dotyczyły opóźniania terminu koszenia łąk, konieczności zagospodarowania łąk obecnie nieużytkowanych i obowiązku usuwania biomasy.

Przeważająca większość respondentów uważa również, że akceptacja programu N2000 wśród społeczności lokalnych jest ważna dla zarządzania tymi obszarami (Tab. 7, pytanie 8), choć obecny stopień akceptacji jest przez nich oceniany jako niski (Tab. 7, pytanie 9). Większość respondentów uznaje również za ważne ich osobiste zaangażowanie w zarządzanie obszarami (Tab. 7, pytanie 10). Respondenci mają jednak podzielne opinie o faktycznej możliwości wpływu na zapisy PZO przez osoby spoza instytucji odpowiedzialnych za ich utworzenie (Tab. 7, pytanie 11).

Wiedza społeczeństwa o obszarach Natura 2000

Zdaniem przeważającej większości respondentów wiedza mieszkańców o obszarach Natura 2000 jest niewystarczająca do sprawnego działania programu (Tab. 8, pytanie 12). Jedna czwarta respondentów spotkała się działaniami mieszkańców, które są szkodliwe dla tych obszarów, w pytaniu otwartym pojawiały się przykłady dotyczące przede wszystkim działań nielegalnych, takich składowanie odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych, wypalanie łąk czy realizacja inwestycji bez stosownych zezwoleń, jak również przykłady nieświadomych działań szkodliwych np. w rolnictwie, ale również świadomej działalności prowadzącej do zniszczenia przedmiotu ochrony.

Nieco lepiej, ale nadal w większości jako niewystarczający, oceniany jest poziom wiedzy przedstawicieli samorządów lokalnych (Tab. 8, pytanie 13). Nieliczni respondenci (11%) spotkali się z działaniami samorządów szkodliwymi dla obszarów. Wśród takich działań wymieniano przede wszystkim te związane z inwestycjami szkodliwymi dla środowiska oraz inwestycjami realizowanymi w sposób niezgodnie z procedurami. Szkody wynikały również z braku wiedzy o stosownych postępowaniach, czy niedbałości i braku kontroli. Jako działanie szkodliwe było również wymieniane przyciąganie inwestorów do regionu oraz rozbudowa infrastruktury, co związane jest z realizacją rozwoju, który nie jest zrównoważony.

Dyskusja:

Obszary Natura 2000 zostały wyznaczone na terenie aż 966 spośród ogółu 2479 gmin polskich, w niektórych przypadkach obejmując całe ich powierzchnie. Duża skala wyzwań w

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

zarządzaniu programem wynika nie tylko ze skali geograficznej, ale również z czynników gospodarczych. Wiele obszarów N2000 jest położonych w tzw. regionach peryferyjnych, charakteryzujących się znacznie słabiej rozwiniętą tam infrastrukturą, niskim poziomem przedsiębiorczości, aktywności społecznej i instytucjonalizacji współdziałania w podejmowaniu decyzji o sprawach publicznych (Bołtromiuk 2012). Jak dotychczas, brak jest danych pozwalających na jednoznaczne określenie negatywnego wpływu sieci N2000 na sytuację dochodową i gospodarczą w gminach, jednak oddziaływanie formalnych ograniczeń związanych z funkcjonowaniem sieci na lokalne gospodarki jest zauważane przez samorządy i przedsiębiorców (Bołtromiuk 2011). Efektem jest propozycja systemu rekompensującego lokalnie ponoszone koszty pośrednio i bezpośrednio związane z ochroną siedlisk i gatunków, obecnie w formie projektu ustawy o tzw. subwencji ekologicznej w Polsce. Obecnie dyskutowane są w Sejmie dwie inicjatywy ustawodawcze dotyczące wsparcia finansowego gmin o ograniczonych możliwościach rozwojowych ze względu na położenie w granicach obszarów chronionych prawem. Nasze badania pokazują, że opinie o wpływie N2000 na rozwój lokalny są podzielone. Nie mamy do czynienia ani z jednoznacznym negatywnym nastawieniem wobec programu, ani z jednoznacznym rozpoznaniem szans na poprawę lokalnego dobrobytu. Generalnie, założenia programu są lepiej oceniane pod kątem godzenia ochrony z rozwojem, niż jego realizacja w praktyce.

Nasze badania potwierdzają wcześniejsze obserwacje o tym, że bariery inwestycyjne są jednym z głównych czynników negatywnych opinii i obaw związanych z N2000. Wśród przedsiębiorców powszechny jest brak przekonania co do tego, że ochrona i zrównoważone użytkowanie zasobów różnorodności biologicznej może być motorem ich rozwoju i osiągnięcia przewagi konkurencyjnej, a nie wyłącznie zagrożeniem dla ich działalności (Bołtromiuk 2012). Po części, obawy te mogą wynikać z braku wiedzy o korzyściach i zagrożeniach płynących z lokalizacji firm w granicach sieci N2000. Lokalne przedsiębiorstwa nie mają jednak dostępu do skutecznego systemu informacji o N2000 i możliwości uzyskania wsparcia unijnego (Bołtromiuk 2011).

Konflikty wokół N2000 związane są również z kwestią prawa własności do gruntu włączonego w obszary ochrony (Kamal i in. w druku), co miało miejsce już w przypadku

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

dłużej funkcjonujących form ochrony przyrody (Królikowska 2007). Prezentowane wyniki badań pokazują jednak, że na konflikty narażone są nie tylko sytuacje wymagające np. wstępu na teren prywatny w celu realizacji działań ochrony czynnej, czy konkretnego ograniczenia gospodarowania. Ogólnie opinie a celach Natury 2000 i sposoby podejmowania decyzji o obszarach są istotnymi czynnikami wpływającymi na akceptację programu lub jej brak. Dlatego też partycypacja powinna być działaniem systemowym, wyprzedzającym pojawienie się konfliktowych sytuacji, a nie tylko środkiem zaradczym.

Konflikty związane z programem Natura 2000 raczej nie ustaną w najbliższych latach. Bardzo wiele nadziei pokładanych jest w PZO, aczkolwiek jeżeli plany nie będą uwzględniać informacji postulowanych przez lokalnych interesariuszy, można się spodziewać że staną się raczej źródłem nowych frustracji, niż rozwiązaniem obecnych problemów. We współpracy nad PZO powinni być zaangażowani mieszkańcy, lokalne przedsiębiorstwa i samorządy (Dubel 2010). Współpraca taka jest konieczna na pewno tam, gdzie wymagane są działania ochrony czynnej, co nie będzie możliwe bez zgody czy nawet zaangażowania właścicieli gruntów (Pawlaczyk i Jermaczek 2004). Konieczność społecznej akceptacji dla N2000 w Polsce dla sprawnego zarządzania jest obecnie dobrze rozpoznana przez interesariuszy, ale nadal nie jest faktycznie osiągnięta. Brakuje również przekonania o tym, że zaangażowanie lokalnych aktorów przełoży się na ich wpływ na decyzje. Mimo to, respondenci uważali, że ich osobiste zaangażowanie w PZO jest ważne, co dobrze świadczy o możliwości zaangażowania interesariuszy, jeżeli tylko zostaną do tego zaproszeni.

PZO powinno wykorzystać szanse, które upatrywane są w rozwoju turystyki – w szczególności opartej o mały, lokalny biznes, oraz ekologicznej (ekoturystyki). Jest to zresztą obecnie jedna z głównych form promowania N2000 w Polsce (Strzelecka i Wicks 2010). Również szasną, o której nie mówi się często, a która została zidentyfikowana w naszych badaniach, jest wykorzystywanie N2000 dla podnoszenia jakości życia lokalnego – w innych aspektach niż te stricte ekonomiczne.

Skala wyzwań związanych z zarządzaniem N2000 jest bardzo duża i przypuszczalnie nie może być wypełniona wyłącznie działaniami administracji państwowej. Dobre funkcjonowanie programu wymaga nie tylko uwzględnienia opinii i potrzeb różnych grup, ale

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

również ich aktywnego udziału w wykorzystywaniu szans. Potrzebne jest zaangażowanie organizacji pozarządowych a także aktywność samych samorządów i społeczności lokalnych, np. w aplikowaniu o środki finansowe dla dostosowania lokalnych gospodarek do bardziej zrównoważonego modelu, zgodnego z założeniami N2000. Warunkiem zaangażowania lokalnych interesariuszy jest dyskusja o szansach dla rozwoju lokalnego a nie tylko o ochronie i ograniczeniach (Bołtromiuk 2012). Konieczne jest odpowiednie wsparcie naukowe takich działań jak integracja i transfer wiedzy przyrodniczej, ekonomicznej i społecznej dla potrzeb realizacji zarządzania N2000 i lokalną gospodarką. Interdyscyplinarne i aplikacyjne badania na pograniczu tych dyscyplin na świecie są już od dawna realizowane i uznaje się ich wartość praktyczną (Heberlein 1988), jednak w Polsce to podejście dopiero rozwija się (Grodzińska-Jurczak i Cent 2011). Fakt, że problemy ekologiczne są coraz częściej de facto problemami społecznymi (Matczak 2000) jest potwierdzony przez prezentowane wyniki badań, ale powinien on być szerzej rozpoznany wśród praktyków polityki ekologicznej oraz badaczy społecznych i przyrodniczych w Polsce.

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

Piśmiennictwo

Bołtromiuk A. (red.) 2011. Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa.

Bołtromiuk A. 2012. Natura 2000 – możliwości i dylematy rozwoju obszarów wiejskich objętych europejską siecią ekologiczną. Problemy Ekorozwoju 7(1): 117–128.

Cent J., Grodzińska-Jurczak M., Nowak N. 2010. Ocena efektów małopolskiego programu konsultacji społecznych wokół obszarów Natura 2000. Chrońmy Przyr. Ojcz. 66(4): 251–260.

Cent J., Kobierska H., Grodzińska-Jurczak M., Bell S. 2007. Rola organizacji pozarządowych (NGO) w realizacji programu Natura 2000 w Polsce, Człowiek i Środowisko 31 (3–4): 107–128.

Cent J., Mertens C., Niedziałkowski K. 2013. Roles and impacts of non-governmental organizations in Natura 2000 implementation in Hungary and Poland. Environmental Conservation 40: 119–128.

Dubel A. 2010. Public participation in consultations about Natura 2000 sites as a part of participatory management process. W: Lewicka D. (red.) Organisation management: competitiveness, social responsibility, human capital. AGH University of Science and Technology Press, Kraków: 363–364.

Evans D. 2012. Building the European Union's Natura 2000 network. Nature Conservation 1: 11–26.

Grodzińska-Jurczak M. 2008. Rethinking of nature conservation policy in Poland: the need of human dimensions approach. Human Dimensions of Wildlife 13: 380–381

Grodzińska-Jurczak M., Boćkowski M., Cent J., Pietrzyk-Kaszyńska A. 2012. Problemy społeczno-ekonomiczne przy wyznaczaniu obszarów Natura 2000 w Polsce. Socio-economic problems during Natura 2000 site selection process. TekaKom. Ochr. Kszt. Środ. Przyr. OL PAN w Lublinie 9: 64–69.

Grodzińska-Jurczak M., Cent J. 2010. Udział społeczeństwa szansą dla realizacji programu Natura 2000 w Polsce. Chrońmy Przyr. Ojcz. 66(5): 341–352.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:
Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Grodzińska-Jurczak M., Cent J. 2011. Expansion of nature conservation areas - problems with Natura 2000 implementation in Poland. *Environmental Management* 47:11–27

Grodzińska-Jurczak M., Tarabuła-Fiertak M. (red.) 2010. Jak projektować i prowadzić działania informacyjno-konsultacyjne na obszarach Natura 2000? Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

Heberlein T. 1988. Improving interdisciplinary research: Integrating the social and natural sciences. *Society & Natural Resources* 1(1): 5–16.

Iwińska K. (red.) 2010. Konsultacje społeczne wokół inwestycji infrastrukturalnych. Collegium Civitas Press, Warszawa.

Kamal S., Tokarz W., Grodzińska-Jurczak M. Tereny prywatne w ochronie przyrody: dotychczasowe dobre praktyki i rozwiązania. Private land in nature conservation: existing good practices and solutions. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* (w druku).

Królikowska K. 2007. Konflikty społeczne w polskich parkach narodowych. Oficyna Wydawnicza "Impuls", Wrocław.

Matczak P. 2000. Problemy ekologiczne jako problemy społeczne. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.

Perepeczko B. 2011. Świadomość ekologiczna mieszkańców i ich postawy proekologiczne. W: Bołtromiuk A. (red.) Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju gmin objętych siecią Natura 2000. Wydawnictwo IRWiR PAN. Warszawa: 187–212.

Pietrzyk A., Grodzińska-Jurczak M., Cent J. 2009. Potrzeby edukacyjne społeczności lokalnych w wybranych gminach polskich Karpat w związku z wdrażaniem programu Natura 2000. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 65 (6): 407–414.

Pietrzyk-Kaszyńska A., Cent J., Grodzińska-Jurczak M., Szymańska M. 2012. Factors influencing perception of protected areas – the case of Natura 2000 in Polish Carpathian communities. *Journal for Nature Conservation* 20: 284–292.

Strzelecka M., Wicks B. 2010. Engaging residents in planning for sustainable rural-nature tourism in post-communist Poland. *Community Development* 41(3) 370–384.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:
Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Wurzel R.W. 2008. European Union Environmental Policy and Natura 2000. W: Keulartz J., Leistra G. (red.). Legitimacy In European Nature Conservation Policy. Springer, Netherlands: 259–282.

WWF 2007. Jakość konsultacji społecznych w Polsce. Krajowa praktyka a uwarunkowania prawne. WWF, Warszawa.

Ziemska J., Szulecki K. 2010. The River that Divided a Nation: Rhetoric, Environmental Activism and the Political Controversy Over the Rospuda River Valley in Poland. ESPRI Working Paper No. 1. [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1680789]; dostęp 1.06.2013 r.

Podpisy rycin i tabel:

Tabela 1. Instytucje reprezentowane przez uczestników szkoleń

Table 1. Institutions represented by the respondents

Tabela 2. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania dotyczące opinii o znaczeniu Natury 2000 dla gmin i województw.

Table 2. Frequencies of responses to questions on importance of Natura 2000 for municipalities and regions.

Tabela 3. Bariery rozwoju lokalnego stwarzane przez Naturę 2000, wymieniane przez respondentów w pytaniu otwartym.

Table 3. Barriers to local development caused by Natura 2000, listed by respondents in open question.

Tabela 4. Problemy związane z funkcjonowaniem programu Natura 2000, wymieniane przez respondentów w pytaniu otwartym.

Table 4. Problems in Natura 2000 functioning, listed by respondents in open questions.

Tabela 5. Szanse rozwoju lokalnego stwarzane przez program Natura 2000, wymieniane przez respondentów w pytaniu otwartym.

Table 5. Opportunities for local development related to Natura 2000, listed by respondents in open questions.

Tabela 6. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania dotyczące opinii o planach zadań ochronnych

Table 6. Frequencies of responses to questions on Natura 2000 management plans.

Tabela 7. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania dotyczące społecznej akceptacji programu Natura 2000.

Table 7. Frequencies of responses to questions on social acceptance of Natura 2000.

Tabela 8. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania dotyczące opinii o wiedzy mieszkańców i gmin o Naturze 2000.

Table 8. Frequencies of responses to questions on knowledge about Natura 2000.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Instytucje reprezentowane przez uczestników szkoleń

Table 1. Institutions represented by the respondents

	Liczba osób <i>No. of people</i>	Procent wskazań <i>Percentage</i>
Inna instytucja publiczna / <i>Other public institution</i>	106	30%
Urząd gminy / <i>Municipality</i>	72	20%
Stowarzyszenie, organizacja pozarządowa / <i>Association or NGO</i>	53	15%
Osoba prywatna / <i>Private person</i>	20	6%
Starostwo powiatowe / <i>County (PL: Powiat)</i>	14	4%
Firma prywatna / <i>Private company</i>	14	4%
Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska / <i>Regional Directorate for Environmental Protection</i>	13	4%
Inna odpowiedź / <i>Other answer</i>	30	9%
Brak danych / <i>Missing</i>	28	8%
Ogółem / <i>Total</i>	350	100%

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

Tabela 2. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania dotyczące opinii o znaczeniu Natury 2000 dla gmin i województw.

Table 2. Frequencies of responses to questions on importance of Natura 2000 for municipalities and regions.

	Zdecydowanie nie <i>Definitely no</i>	Raczej nie <i>Rather no</i>	Ani tak, ani nie <i>Neither no, nor yes</i>	Raczej tak <i>Rather yes</i>	Zdecydowani e tak <i>Definitely yes</i>
Pytanie 1. Czy założenia programu Natura 2000, Pana/Pani zdaniem, pozwalają na dobre połączenie działań ochronnych i możliwości rozwoju lokalnych społeczności	4%	9%	40%	29%	18%
Pytanie 2. Czy istnienie obszarów Natura 2000 sprawia, że rozwój społeczno-gospodarczy jest utrudniony w gminach Pana/Pani województwa	12%	19%	34%	21%	14%
Pytanie 3. Czy według Pana/Pani, istnienie obszarów Natura 2000 sprawia, że przyroda jest lepiej chroniona w gminach Pana/Pani województwa	3%	6%	24%	38%	29%
	Zdecydowanie więcej traci <i>Definitely loses</i>	Raczej więcej traci <i>Rather loses</i>	Ani nie traci, ani nie zyskuje <i>Neither loses nor gains</i>	Raczej więcej zyskuje <i>Rather gains</i>	Zdecydowani e więcej zyskuje <i>Definitely Bains</i>
Pytanie 4. Czy w Pana/Pani opinii, Pana/Pani województwo więcej zyskuje czy traci w związku z wyznaczeniem obszarów Natura 2000	4%	6%	39%	29%	21%

Tabela 3. Bariery rozwoju lokalnego stwarzane przez Naturę 2000, wymieniane przez respondentów w pytaniu otwartym.

Table 3. Barriers to local development caused by Natura 2000, listed by respondents in open question.

Kategorie barier rozwoju <i>Categories of development barriers</i>	Częstość wskazań <i>No. of responses</i>	Przykładowe wypowiedzi respondentów <i>Examples of respondents' statements (in Polish)</i>
Utrudnienia w realizacji inwestycji <i>Hindering investments</i>	91	<i>Bocian i jego gniazdo decydują o lokalizacji inwestycji; Inwestorzy omijają miejsca, gdzie występuje N2000; (wypowiedzi dot. inwestycji infrastrukturalnych, przemysłowych, sportowych i rekreacyjnych, elektrowni wiatrowych)</i>
Wydłużone i kosztowne procedury inwestycyjne <i>Prolonged and costly procedures</i>	33	<i>Każdorazowe przeprowadzanie OOŚ; Wydłużone procedury zniechęcają inwestorów</i>
Bariery administracyjne, nadmierna biurokracja, trudność w pozyskiwaniu środków Unijnych <i>Bureaucracy</i>	24	<i>Blokowanie wszelkich inwestycji przez "papierologię" - trzeba mieć na wszystko przyrodnicze przyzwolenie na papierze; Dostłowność ochroniarska;</i>
Niska świadomość społeczna i wiedza o Naturze 2000, brak przeszkolonych kadr <i>Insufficient knowledge about N2000, lack of trained personnel</i>	19	<i>Funkcjonowanie w świadomości organów administracji przeświadczenia, że na obszarach N2000 nie można podejmować działalności gospodarczej ani jakichkolwiek przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko; Traktowanie N2000 jak rezerwatu</i>
Ogólne spowolnienie rozwoju <i>General hindering of development</i>	19	<i>N2000 powoduje zmiany w kierunkach rozwoju gmin</i>
Ograniczenie budownictwa mieszkalnego <i>Limitation of housing</i>	19	<i>Główną barierą rozwoju jest brak możliwości intensyfikacji zabudowy, jednakże moim zdaniem komfort życia i jakość środowiska są ważniejsze od biznesu, co zaowocuje [m.in.] lepszym stanem zdrowia mieszkańców</i>
Brak swobody w rozwoju gminy i użytkowania terenów prywatnych <i>Lack of freedom in local and private land development</i>	16	<i>Często właściciele ziemi nie mogą do końca decydować o kierunku zagospodarowania swojej własności; Brak swobodnego rozwoju gminy</i>
Utrudnienia dla rolnictwa <i>Difficulties in agriculture</i>	13	<i>Rolnicy muszą podporządkować swoją działalność rolną, gdy obszar zostanie uznany jako N2000</i>
Konflikty społeczne, brak partycypacji <i>Social conflicts, lack of participation</i>	8	<i>Obszary N2000 wyznaczono bez konsultacji a dopiero teraz próbuje się to naprawić</i>
Brak szczegółowych rozwiązań, planów pozwalających na wskazanie konkretnych ograniczeń <i>Lack of plans and specific regulations</i>	8	<i>Brak planów ochrony i planów działań ochronnych, pozwalających na wskazanie konkretnych ograniczeń bez konieczności odwoływania się do arbitralnych decyzji;</i>

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

<p>Utrudnienia w realizacji ochrony przeciwpowodziowej <i>Limitations in flood protection</i></p>	<p>6</p>	<p><i>Przeprowadzenie inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym, np. inwestycji przeciwpowodziowej, jest bardziej skomplikowane i często skutkuje brakiem możliwości pozyskania funduszy unijnych za ich realizację ze względu na niemożliwość spełnienia norm unijnych</i></p>
---	----------	--

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem
Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
w Krakowie.

Tabela 4. Problemy związane z funkcjonowaniem programu Natura 2000, wymieniane przez respondentów w pytaniu otwartym.

Table 4. Problems in Natura 2000 functioning, listed by respondents in open questions.

Kategorie problemów <i>Categories of problems</i>	Częstość wskazań <i>No. of responses</i>	Przykładowe wypowiedzi respondentów <i>Examples of respondents' statements (in Polish)</i>
Brak lub niedostateczne informacje i wiedza o N2000 <i>Lack or insufficient knowledge about N2000</i>	116	<i>Błędne lub brak informacji o Naturze 2000; Brak wiedzy u urzędników; zbyt małe informowanie nt. obszarów Natura 2000</i>
Utrudnienia w realizacji różnego typu inwestycji <i>Limitations for investments</i>	51	<i>Brak możliwości swobodnej budowy budynków gospodarczych; utrudnienia realizacji ważnych inwestycji; ograniczenie prac melioracyjnych</i>
Niejasne, wydłużone procedury lub ich brak, biurokracja <i>Unclear and long procedures, bureaucracy</i>	40	<i>Nieprecyzyjna informacja o tym co można, a czego nie można; biurokracja; brak spójności prawa; brak spójności w interpretacji przepisów dt. Natury 2000</i>
Brak akceptacji i opór różnych grup społecznych <i>Lack of acceptance</i>	25	<i>Opory mieszkańców; samorzady traktują i wypowiadają się negatywnie o tych obszarach; nastawienie na prace kosztem środowiska</i>
Zagrożenie siedlisk i gatunków objętych ochroną, antropopresja, nieprzestrzeganie zakazów <i>Threats to habitats and species, anthropopression, rules violation</i>	20	<i>Duży rozwój przemysłu; nielegalne eksploatacje torfu; łamanie zakazów ochronnych; niewłaściwe melioracje na terenach bagiennych; zbyt bliskie sąsiedztwo przemysłu i skupisk ludzkich</i>
Niewystarczające fundusze <i>Insufficient funding</i>	20	<i>Brak funduszy na PZO; brak funduszy dla lokalnych władz; zbyt małe środki na rekompensatę rolnikom utraty dochodów; [brak] form zadośćuczynienia właścicielom działek, które obejmują obszary N2000</i>
Nieprawidłowy dialog ze społeczeństwem lub jego brak, brak konsultacji, brak współpracy <i>Lack of dialog and participation</i>	18	<i>Ograniczona współpraca między organami samorządowymi a organami zajmującymi się ochroną środowiska; utworzenie N2000 bez brania pod uwagę opinii mieszkańców; brak dialogu społecznego; problemy w kontaktach z RDOŚ</i>
Brak planów zadań ochronnych i inwentaryzacji przyrodniczych <i>Lack of plans and specific regulations</i>	15	<i>Brak odpowiedniego zarządzania, planów ochronnych; nieprecyzyjne określanie co i jak chronimy; brak rzetelnych inwentaryzacji siedlisk chronionych</i>
Zbyt duży zakres ochrony <i>Excessive restriction</i>	14	<i>[N2000] jest zbyt rozległa – duża część województwa zajęta; stawianie wymagań przyrody nad wymagania ludzi; trudności w usuwaniu negatywnych skutków spowodowanych przez zwierzęta [np.] bobry</i>
Konflikty <i>Various conflicts</i>	14	<i>Konflikt między instytucjami; konflikt przyroda-człowiek; konfliktowość przedsięwzięć na linii inwestor-gmina; konflikt między inwestorami a organizacjami</i>

		ekologicznymi
Brak działań edukacyjnych <i>Lack of educational activities</i>	7	Brak prelekcji na poziomie sołectw i gmin; brak ścieżek edukacyjnych, form udostępniających obszary; brak szkolenia dla rolników

Tabela 5. Szanse rozwoju lokalnego stwarzane przez program Natura 2000, wymieniane przez respondentów w pytaniu otwartym.

Table 5. Opportunities for local development related to Natura 2000, listed by respondents in open questions.

Kategorie szans <i>Categories of opportunities</i>	Częstość wskazań <i>No. of responses</i>	Przykładowe wypowiedzi respondentów <i>Examples of respondents' statements (in Polish)</i>
Turystyka, w tym ekoturystyka <i>Tourism, ecotourism</i>	116	Ekoturystyka (birdwatching),
Edukacja ekologiczna, poprawa świadomości ekologicznej <i>Ecological education prospects</i>	41	Zrównoważony rozwój świadomego społeczeństwa
Poprawa stanu środowiska, ochrona obszarów cennych przyrodniczo <i>Improvement of environment, preservation of valuable environment</i>	39	Ochrona cennych siedlisk dla przyszłych pokoleń,
Dofinansowania przedsięwzięć i ochrony, dodatkowe punkty w konkursach, w tym dopłaty rolno-środowiskowe, dotacje z UE <i>Financial support for conservation and local development</i>	37	Dofinansowanie z funduszy unijnych wspierające ochronę obszarów Natura 2000; dofinansowanie na inwestycje np. oczyszczalnie ścieków
Agroturystyka <i>Agrotourism</i>	32	Agroturystyka, ścieżki ekologiczne, centrum edukacyjne
Ogólnie promocja gminy i regionu, produkty lokalne, tworzenie marki gminy <i>Promotion of regions</i>	28	Atrakcyjność obszaru powoduje że ludzie chętniej odwiedzają [gminę]
Zwiększenie atrakcyjności przyrodniczej gminy <i>Improved environmental attractiveness</i>	26	Ochrona cennych rzadko występujących zwierząt może prowadzić do reklamy gminy
Zrównoważony rozwój, racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi, wysoka jakość życia <i>Sustainable development, high quality of life</i>	18	Gmina ma większe możliwości ochrony siedlisk, rozwoju ekologicznego
Rolnictwo ekologiczne, zrównoważone rolnictwo <i>Sustainable and ecological agriculture</i>	11	Możliwość realizacji rolnictwa ekologicznego, produkcja żywności wyższej jakości;
Rozwój infrastruktury <i>Infrastructure development prospects</i>	9	Możliwość rozbudowy infrastruktury turystycznej; dofinansowania na kanalizację

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Aktywizacja społeczności lokalnej <i>Support for local communities</i>	7	Aktywizacja lokalnej społeczności, nowe miejsca pracy
Badawcze i naukowe <i>Research and science opportunities</i>	4	Możliwość wykorzystania terenu w celach badawczych

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem
Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
w Krakowie.

Tabela 6. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania dotyczące opinii o planach zadań ochronnych

Table 6. Frequencies of responses to questions on Natura 2000 management plans.

	Zdecydowanie nie <i>Definitely no</i>	Raczej nie <i>Rather no</i>	Ani tak, ani nie <i>Neither no, nor yes</i>	Raczej tak <i>Rather yes</i>	Zdecydowani e tak <i>Definitely yes</i>
Pytanie 5. Czy według Pana/Pani, ustanowienie planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 sprawi, że rozwój społeczno-gospodarczy będzie wyraźnie utrudniony w gminach Pana / Pani województwa	11%	27%	40%	16%	7%
	W małym stopniu	raczej w małym stopniu	ani w małym stopniu, ani w dużym	raczej w dużym stopniu	w dużym stopniu
Pytanie 6. W jakim stopniu, Pana/Pani zdaniem, ustanowienie planu zadań ochronnych usprawni procedury podejmowania decyzji dotyczących obszarów Natura 2000	1%	5%	26%	39%	30%
Pytanie 7. W jakim stopniu konflikty społeczne mogą być problemem dla realizacji działań ochronnych na obszarach Natura 2000 w Pana/Pani województwie	4%	10%	29%	34%	22%

Tabela 7. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania dotyczące społecznej akceptacji programu Natura 2000.

Table 7. Frequencies of responses to questions on social acceptance of Natura 2000.

	Zdecydowanie nieważna/e <i>Definitely unimportant</i>	Raczej nieważn a/e <i>Rather unimpo rtant</i>	Ani ważna/e, ani nieważna /e <i>Neither unimpo rtant nor important</i>	Raczej ważna/e <i>Rather importa nt</i>	Zdecydowani e ważna/e <i>Definitely important</i>
Pytanie 8. Na ile, Pana/Pani zdaniem, akceptacja programu Natura 2000 wśród społeczności lokalnej jest ważna dla zarządzania tymi obszarami	1%	3%	12%	33%	51%
Pytanie 10. Czy dla Pana/Pani zaangażowanie się w zarządzanie obszarami Natura 2000 jest ważne czy nieważne	1%	3%	19%	36%	40%
	Niski	Raczej niski	Ani niski, ani wysoki	Raczej wysoki	Wysoki
Pytanie 9. Jak ocenia Pan/Pani stopień akceptacji obszarów Natura 2000 wśród społeczności lokalnych w Pana/Pani województwie	23%	35%	33%	7%	1%
	W małym stopniu	Raczej w małym stopniu	Ani w małym stopniu, ani w dużym	Raczej w dużym stopniu	W dużym stopniu
Pytanie 11. W jakim stopniu, w praktyce, na zapisy zawarte w planie zadań ochronnych będą miały, Pana/Pani zdaniem, osoby spoza instytucji odpowiedzialnej za jego utworzenie	14%	22%	37%	18%	9%

Tabela 8. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania dotyczące opinii o wiedzy mieszkańców i gmin o Naturze 2000.

Table 8. Frequencies of responses to questions on knowledge about Natura 2000.

	Niewystarczający <i>Insufficient</i>	Raczej niewystarczający <i>Rather insufficient</i>	Ani wystarczający, ani niewystarczający <i>Neither insufficient not sufficient</i>	Raczej wystarczający <i>Rather sufficient</i>	Wystarczający <i>Sufficient</i>
Pytanie 12. Czy obecny poziom wiedzy o Naturze 2000 wśród mieszkańców gmin z tymi obszarami jest Pana/Pani zdaniem wystarczający do sprawnego działania tego programu	49%	35%	13%	2%	0%
Pytanie 13. Czy obecny poziom wiedzy przedstawicieli samorządów lokalnych o Naturze 2000 jest Pana/Pani zdaniem wystarczający do sprawnego działania programu	21%	33%	35%	9%	1%

